

ויש שרדב"ז מעתיק מדברי רבנו בחיי לתורה (כמו במצוה שמ"ז). עתים רבות רדב"ז מביא מ"הרב הגדול", הרמב"ן.

הערה בענין המובאות שמביא רדב"ז מן ספר הקנה

כדי לציין בדיוק אותם מקומות שרדב"ז מביא מן "ספר הקנה", השתמשתי בדפוס צילום (ירושלים, תשל"ד) של מהדורת קראקא (תרנ"ד). אמנם בהרבה מקומות שונות הן המלים שרדב"ז מביא ממה שנדפס שם. לדעתי ריבוי השינויים אינם אך ורק מחמת "טעות המעתיק" של ספר רדב"ז שבידינו, אלא שמא המהדורה הנדפסת של ספר הקנה שבידינו היא לקריה ושונה מאותו הכת"י שהיה בידי רבנו מחמת העתקה בלתי מדויקת, שלפני המדפיס בשנת תרנ"ד. מחמת הקושי להחליט, תיקנתי ברוב מקומות לפי נוסח "ספר הקנה" הנדפס, ולפעמים קיימתי לפי גירסת רדב"ז. אבל מי שמעוניין בבירור נוסח "ספר הקנה" כשלעצמו עליו לפנות לדפוס ראשון (קאריץ, שנת תקמ"ד). ושם אף שם שובש ממה שהיה בידי רדב"ז, שהיה מכת"י קדמון.

ידוע ש"ספר הקנה" מיוחס לר' נחוניא בן הקנה. ולכן רדב"ז נותן לספר זה יחס של חשיבות. ואמנם רמ"ק ערער על קביעה שהספר הוא לר' נחוניא או הדומה לו ("פרדס רמונים", שער יב פ"ב; ובספרו "שיעור קומה", ענין פ"ג בדברי ביקורת נוקבים "צא ובדוק בהם ותמצא אם כדאי לסמוך על חידושי. והוא היה אחרון וכו' תבדוק לשונו ותראה שמעתיק דברי הרמב"ם ממש" וכו'). וכן רמ"ע מפאנו ("עשרה מאמרות", אם כל חי, ח"א סי' י"ז) וע"ע דברי חיד"א ("שם הגדולים", מערכת ספרים, ערך "קנה"). לפי סגנון ניבי הלשון שבספר וארחות פלפולו, הוא נכתב באשכנז בתקופה שאחרי דור הרמב"ם. ועובדא היא שר"מ רקנאטי מסרב לקרוא מפורש בשם של "ספר קנה", אפילו באותם מקומות שמעתיק מספרו. וגם בספר "מצודת דוד", אמנם מביא מדברי הספר, אבל אינו מייחס לו סמכות כלדברי חז"ל. ובסוף מצוה תקע"ז רדב"ז עוד חולק עליו.

רדב"ז מזכיר את ר' משה די לאון (מצוה תנ"ג). וכן את ר' יצחק פרחי (מצוה ש"צ, וסוף מצוה תק"א). וכן מזכיר את ר' יצחק" במצוות תס"ח, תפ"א ושם אף שם הכוונה לאבן פרחי). הוא מזכיר ספר "לבנת הספיר" שהוא "פירוש המדרש הנעלם" (מצוה תקל"ה) ונכתב ע"י ר' יוסף אנג'לינו בשנת פ"ה לאלף הזה. הספר מיוחס בטעות לר' דוד, בנו של ר' יהודה החסיד ונכדו של רמב"ן. והחיד"א ("שם הגדולים" מערכת ספרים, ערך "לבנת הספיר") כותב: וכמדומה שראיתי כתוב דרבינו האריז"ל מקיים דבריו עכ"ל. רדב"ז מזכיר (במצוה ש"צ) ספר אחר שבאמת נכתב ע"י ר' יהודה הנ"ל: "מראות הצובאות". (עיי' "אוצר הספרים, בן יעקב", ערך 2248, הכותב: "הוא ספר הזוהר מתורגם בלה"ק מפ' אחרי מות והלאה, ויש בו יתרון וחסרון מזהר הנדפס עכ"ל). ועוד מזכיר "ספר השם" (מצוה ש"צ) המוזכר גם ע"י רמ"ק ב"פרדס רמונים". וכן את "ספר העיון", של רב חמאי גאון (מצוה תק"א). וכאשר מזכיר את הספר "ע' פנים לתורה" (מצוה ש"צ) כוונתו לתיקוני זוהר (שיש בה ע' פירושים למלת "בראשית", כמו שמוכח מהציטטות שמביא שם מהספר ההוא). והספר "שבעה היכלות" הוא הנדפס בתוך ספר הזוהר.

כאשר הגני מציין למספר הדף בספר "תיקוני זוהר", וכן בספר "זוהר חדש", כוונתי למהדורות של מוסד הרב קוק. ספר הקנה (דפוס קראקא, תרנ"ד, מהד' צילום תשל"ד).